

Motion till riksdagen 2021/22:4418

av **Johan Forssell m.fl. (M)**

med anledning av skr. 2021/22:109 Riksrevisionens rapport om ersättning till rättsliga biträden i brottmål

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hela regelverket för ersättning till rättsliga biträden i brottmål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nytt system för ersättningsanspråk för rättsliga biträden i brottmål bör införas och att ett sådant system ska innehålla kontrollfunktioner mot fusk och dubbeldebitering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under de senaste åren har kostnaderna för offentliga biträden skenat. Under ett tioårsperspektiv har utgifterna för rättsliga biträden ökat med nästan 90 procent. Mellan 2016 och 2020 ökade utgifterna med 24 procent. I sammanhanget ska det också påpekas att utgifterna för de offentliga försvararna nu överstiger anslaget för hela Åklagarmyndigheten. Till detta kommer också att media under den senaste tiden har uppmärksammat fel i kostnadsräkningar där advokater har debiterat dubbel tid och påstås ha varit på två olika platser vid samma tidpunkt. Även Riksrevisionens granskning påtalar att det förekommit dubbeldebiteringar. Därtill framgår det av granskningen att dömda personer enkelt kan slippa undan betalningsansvar för sitt försvar eftersom det ofta enbart krävs att den tilltalade muntligen uppger att han eller hon inte har någon inkomst.

Utöver Riksrevisionens konstaterande att utgifterna för rättsliga biträden har ökat kraftigt de senaste åren visar granskningen att tingsrätterna och Domstolsverket inte utövar en betryggande kontroll över hanteringen till rättsliga biträden i brottmål. Tingsrätternas interna kontroll över ersättningsanspråken är inte ändamålsenliga

eftersom det saknas förutsättningar att göra en noggrann prövning av anspråken. Prövningen görs i slutet av förhandlingen och det finns ofta ingen möjlighet att få en inblick i vilka åtgärder som varit nödvändiga för de rättsliga biträdena att vidta före huvudförhandlingen. De kontrollfunktioner som finns fungerar dåligt och fyller inte syftet att granska och generellt påverka ersättningsanspråken på det sätt som fordras. Vidare har Domstolsverket inte tagit ansvar för att domstolarna i högre grad ska kunna utöva en effektiv kostnadskontroll.

På 1970-talet infördes brottmålstaxan som en del i statens kostnadskontroll över ersättningen till offentliga biträden. När den infördes räknade man med att den skulle överskridas i 10 procent av målen. Brottmålstaxan är ett slags tabellutformad ersättning som tillämpas under vissa förutsättningar. Under 2020 överskreds den i 60 procent av fallen för målsägandebiträden och i 34 procent av fallen för offentliga försvarare. Endast 13 procent av utgifterna för rättsliga biträden i brottmål utgick 2020 via brottmålstaxan.

Moderaterna menar att en gedigen kostnadskontroll över samtliga statens utgiftsområden och anslag är grunden för en god statlig ekonomi och hushållning med skattebetalarnas pengar. Inga anslag eller utgiftsområden får lämnas okontrollerade eller tillåtas skena utan att åtgärder vidtas och kontrollen återtas. Därtill måste statliga utbetalningssystem alltid innehålla kontrollmekanismer mot fusk. De allra flesta som mottar statliga medel fuskar inte. Men varje skattekrona, som genom fusk går till en orättmätig mottagare, är pengar som kunde ha gått till verkligt behovande. Moderaternas inställning till dessa frågor är mot denna bakgrund både praktisk och principiell.

Det är dåligt för svenska skattebetalare att den socialdemokratiska regeringen inte delar Moderaternas uppfattning. I regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning framkommer att regeringens inställning är överslättande mot den skenande kostnadsökningen. Kostnadsökningen är enligt regeringen en naturlig följd av att antalet mål har ökat i domstolarna. Regeringen pekar på att antalet avgjorda brottmål i tingsrätterna under perioden 2016–2020 ökat med 43 procent. Vidare tillägger regeringen också att timkostnadsnormen årligen räknas upp.

Till saken hör att Riksrevisionen i sin granskning ger regeringen kritik för att inte ha tagit initiativ till åtgärder för att stävja kostnadsutvecklingen. Enligt granskningen låter regeringen inte utföra någon regelbunden uppföljning av de författningsstyrda kontrollerna. Sedan utredningsbetänkandet Rättvisans pris lades fram har regeringen endast tagit två initiativ i frågan. Förutom ett pågående uppdrag till Domstolsverket att analysera kostnadsutvecklingen för anslaget till rättsliga biträden samt det nyligen remitterade förslaget om förordnandemålen har regeringen ännu inte tagit några initiativ som skulle kunna se till att systemet för intern kontroll är väl utformat.

Moderaterna menar att det är angeläget att förändra regelverket för ersättning till rättsliga biträden i brottmål. Regelverket måste moderniseras och det bör utredas om brottmålstaxan bör utökas. Utredningen bör innehålla de särskilda punkter som Riksrevisionen pekar på. Därtill bör ett nytt system för ersättningsanspråken införas och utformas på ett sätt som gör att kontroll och granskning sker rutinmässigt och att det är enkelt att upptäcka fusk.

Ellen Juntti (M)

Mikael Damsgaard (M)

Sten Bergheden (M)